

มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*

LEGAL MEASURES IN ENVIRONMENTAL LITIGATION: STUDY THE CASE OF NATURAL RESOURCE AND ENVIRONMENT VALUATION

ปรัชญาณี ไจบุญ

Prachayanee Jaiboon

เพิ่ม หลวงแก้ว

Pherm Luangkaew

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University, Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: prachayanee_ja@kkumail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม: กรณีการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม การกำหนดค่าเสียหาย 2) ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดค่าเสียหายแก่ผู้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ตามมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในคดีสิ่งแวดล้อม การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป ตามมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มีปัญหาในทางปฏิบัติกล่าวคือ บทบัญญัติที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น มิได้มีการบัญญัติว่าจะต้องใช้เครื่องมือหรือวิธีการประเมินมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป หรือมีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ศาลต้องใช้เพื่อกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวแต่อย่างใด จึงทำให้การกำหนดค่าเสียหายอันเกิดจากทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายไป ไม่สอดคล้องและสมเหตุสมผลกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และไม่สามารถแก้ไขปัญหามิให้ผู้ก่อมลพิษกระทำการอันฝ่าฝืนกฎหมายได้ จึงเสนอแนะให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูก

*Received: 9 June 2021; Revised: 28 November 2021; Accepted: 6 December 2021

ทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป เพื่อให้การกำหนดค่าเสียหายอันเกิดจากการที่ทรัพยากรธรรมชาตินั้น ได้ถูกทำลาย มีความสอดคล้องและครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงอย่างสมเหตุสมผล รวมทั้ง การเยียวยาฟื้นฟูสภาพความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติที่เสียหายด้วย อันจะส่งผลให้การกำหนด ค่าเสียหายดังกล่าวมีความชัดเจน และศาลมีบรรทัดฐานในการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาค่าเสียหาย ได้อย่างเที่ยงธรรมและเป็นที่ยอมรับของคู่กรณีทุกฝ่าย

คำสำคัญ: กฎหมายสิ่งแวดล้อม, การกำหนดค่าเสียหาย, การประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

Abstract

Research on legal measures in environmental litigation: a case study of natural resources and environmental value assessment the purpose of this study is; 1) to study the litigation of environmental damage compensation, 2) to study the assessment of natural resources' value and the destruction of natural resources by appropriate methods. In accordance with the provisions of the regulations, promote and maintain environmental quality and make further amendments in environmental cases. This study is a document study.

The research results were found that the valuation of the destroyed, lost or damaged natural resources and environment under Section 97 of the Environmental Quality Promotion and Conservation Act 2535 have problems in practice. The provisions of the above are not required to use tools. Or a method for assessing the total value of natural resources that have been destroyed, lost or damaged, or there are rules required by the court to use to determine the damages in any way Therefore, the determination of damages arising from the destroyed natural resources is inconsistent and reasonable with the damage. Actual and unable to solve problems or prevent polluters from violating the law. Therefore, it is recommended to set criteria for assessing the damage value of damaged, lost or damaged natural resources. To determine the damages arising from the natural resources. Has been destroyed, consistent and reasonably covered the actual damage. Including remedies and restoring the damage of damaged natural

resources As a result, the determination of such damages is clear and the court has a norm in exercising its discretion in determining the damages fairly and is accepted by all parties

Keywords: Environmental Law, Damages, Natural Resource and Environmental Valuation

บทนำ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ พืช สัตว์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ แต่การเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วของมนุษย์ ก็เป็นตัวการสำคัญที่มีส่วนทำให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป การขยายตัวทางเศรษฐกิจก็ส่งผลให้เกิดความต้องการในการใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งการพัฒนาทางเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในกระบวนการผลิต ก็เป็นการทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและยังก่อมลพิษ (Pollution) และเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นและรวดเร็วมากกว่าในอดีต ดังนั้น ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จึงมิได้มีผลกระทบเฉพาะต่อแหล่งหรือประเทศที่ก่อให้เกิดปัญหาเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบต่อโลกและการดำรงชีวิตของมนุษย์โดยรวมด้วย จึงมีการร่วมมือกันในระดับสากล ในด้านการคุ้มครองสภาวะแวดล้อมและธรรมชาติระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เสริมสร้างความเข้าใจของประชาชนในการร่วมกันควบคุมป้องกันและจัดการปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีสภาวะแวดล้อมที่มีคุณภาพและการคำนึงถึงความเสี่ยงภัยต่อสิ่งแวดล้อม โดยหลักการที่ผู้ก่อความเสียหายต้องรับผิดชอบ รวมถึงความรับผิดชอบของผู้ก่อมลพิษตามหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle : PPP)

คดีสิ่งแวดล้อมมีลักษณะของคดีแตกต่างจากคดีละเมิดทั่วไป ซึ่งเป็นคดีที่ผู้ก่อมลพิษได้กระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นทรัพยากรของรัฐที่สงวนไว้สำหรับประชาชนใช้ร่วมกัน และมีใช้ทรัพย์สินของบุคคลใดโดยเฉพาะ ความร้ายแรงอาจเกิดในวงกว้างและต่อเนื่อง หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคล บางกรณีอาจมีผลกระทบหรือความเสียหายต่อกลุ่มคน ชุมชน หรือสภาพแวดล้อม อันอาจทำให้เป็นปัญหาเมื่อมีการฟ้องเป็นคดีต่อศาลศาลที่รับพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม คือ ศาลยุติธรรมและศาลปกครอง โดยพิจารณาจากตัวผู้ทำละเมิดและการเรียกค่าเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 (สุภี สมสวัสดิ์วิบูลย์, 2561) ซึ่งเป็นกฎหมายหลักเพื่อใช้ในการเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทน กรณีได้รับความเสียหายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่กฎหมาย

ดังกล่าว ยังมีหลักการบางเรื่องไม่ชัดเจนเพียงพอ ก่อให้เกิดปัญหาถึงสิทธิในการเรียกค่าเสียหายและวิธีการเรียกค่าเสียหาย ซึ่งทำให้การบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพ (อรพรรณ ณ บางช้าง และคณะ, 2554)

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 มาตรา 97 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการทำลายหรือทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นของรัฐหรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหายหรือเสียหายไปนั้น” จากบทบัญญัติดังกล่าว เจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการให้ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ รับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายแก่รัฐตามมูลค่าเสียหายที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ซึ่งมีได้จำกัดอยู่เพียงพฤติกรรมและความร้ายแรงแห่งละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438

การกำหนดค่าเสียหายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้นำหลักนิติเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการกำหนดมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นเรื่องยาก แม้ในกรณีที่สามารถกำหนดขอบเขต จำนวน และความร้ายแรงของความเสียหายแล้วก็ตาม เพราะราคาตลาดโดยลำพังไม่สามารถที่จะกำหนดมูลค่าความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติได้ เนื่องจากตลาดของทรัพยากรธรรมชาติมักไม่สมบูรณ์ หรือส่วนมากไม่มีตลาดสำหรับทรัพยากรธรรมชาตินั้นเลย เมื่อการกำหนดมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย ไม่สามารถนำการกำหนดค่าเสียหายแบบเดิมมาใช้ได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมจึงถูกนำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำหนดมูลค่าความเสียหายที่สามารถพิสูจน์ได้และเป็นระบบ เช่น การดำเนินคดีผู้บุกรุกทรัพยากรป่าไม้ กรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช อาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวข้างต้น และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ยื่นคำฟ้องต่อศาลยุติธรรมเพื่อเรียกค่าเสียหายจากผู้บุกรุกทำลายป่า โดยคิดคำนวณค่าเสียหายอิงแบบจำลองคณิตศาสตร์สำหรับประเมินค่าเสียหายทางสิ่งแวดล้อมบางประการภายหลังทำลายป่าไม้ ซึ่งมาจากผลการวิจัยเชิงเศรษฐศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตาม ยังคงพบปัญหาในการเรียกค่าสินไหมทดแทนดังกล่าว เนื่องจากไม่มีบรรทัดฐานการคิดค่าเสียหายไปทางเดียวกัน เนื่องจากการพิพาทซับซ้อนอยู่กับความเห็นของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนแต่ละท่าน จึงทำให้มีการลักลั่นในการกำหนดค่าเสียหายทางสิ่งแวดล้อมในทางแพ่งของแต่ละคดี (สุพัฒน์ นวอแหวน, 2561)

กรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การประเมินมูลค่าความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มีได้บัญญัติหลักเกณฑ์หรือวิธีการประเมินไว้เป็นการเฉพาะ จึงทำให้เกิดปัญหาในการกำหนดมูลค่าความเสียหายทางสิ่งแวดล้อม ในกรณีที่มีการเรียกร้องค่าเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การนำหลักนิติเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมมาใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดมูลค่าความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล สามารถพิสูจน์ได้และเป็นระบบมาใช้ในการประเมินมูลค่าความเสียหายดังกล่าว อันจะทำให้การประเมินมูลค่าความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมและการกำหนดค่าเสียหายมีความเหมาะสม รวมทั้งการพิพากษาคดีสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมและการกำหนดค่าเสียหายจากการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป ตามมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561
2. เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

แหล่งข้อมูลของการศึกษานั้น ผู้เขียนได้ทำการค้นคว้าวิจัยทางเอกสาร (Document Research) โดยศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยการศึกษาจากหนังสือ บทความรายงานวิจัยของหน่วยงานราชการ คำพิพากษาของศาล บทบัญญัติของกฎหมาย รวมถึงสื่อประเภทข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ และนำข้อมูลดังกล่าวมาศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาของการประเมินมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายที่ทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกทำลาย รวมทั้งความเป็นมา วัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์ของหลักการประเมินและการกำหนดมูลค่าความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์หาแนวทางและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อนำมากำหนดเป็นมูลค่าความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัญหาการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมและการกำหนดค่าเสียหายจากการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป พบว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา

คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มาตรา 97 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำ หรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการทำลาย หรือทำให้สูญหาย หรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐ หรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้แก่รัฐตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไปนั้น”

กฎหมายดังกล่าวพบว่า มีปัญหาในทางปฏิบัติ กล่าวคือ การประเมินมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป ตามกฎหมายและบทบัญญัติที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น มิได้มีการบัญญัติว่าจะต้องใช้เครื่องมือหรือวิธีการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป หรือมีการกำหนดหลักเกณฑ์ใด ๆ เพื่อให้ศาลนำมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหาย เพื่อให้ผู้กระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้แก่รัฐแต่อย่างใด จึงเสนอแนะให้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์หรือการนำเครื่องมือในการประเมินมูลค่าความเสียหายทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่เป็นที่ยอมรับสำหรับทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นทั้งฝ่ายรัฐ ผู้เสียหาย และผู้ก่อมลพิษ (ผู้ทำลายหรือทำให้สูญหาย หรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ) และเป็นมูลค่าความเสียหายที่สมเหตุสมผล รวมทั้งเหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งรวมถึงการเยียวยาฟื้นฟูความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติด้วย

ผลการศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป พบว่า การกำหนดมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่สามารถนำการกำหนดค่าเสียหายแบบเดิมมาใช้ได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมจึงถูกนำมาใช้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำหนดมูลค่าความเสียหายที่สามารถพิสูจน์ได้และเป็นระบบ อันจะเห็นได้ว่ามูลค่าของทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มิได้มีเพียงราคา (price) เท่านั้น แต่ยังมีมูลค่า (value) ในด้านอื่น ซึ่งมีวิธีการประเมินมูลค่าที่หลากหลายด้วย ซึ่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 97 ก็บัญญัติเปิดช่องให้ศาลกำหนดค่าเสียหาย โดยคำนึงถึง “มูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป” การกำหนดค่าเสียหายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จึงไม่อาจขีดกรอบจำกัดไว้เพียงราคาของสิ่งที่สูญหายไปเท่านั้น นอกจากนี้ เป้าหมายของกฎหมายสิ่งแวดล้อม คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ ในบางกรณีการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแม้จะมีค่าใช้จ่ายมากกว่า ก็น่าที่จะนำมาใช้เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายสิ่งแวดล้อม โดยการกำหนดมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาตินั้น ขั้นแรก ควรที่จะกำหนดขอบเขตจำนวน และความร้ายแรงของทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับความเสียหายก่อน แล้วจึงประเมินมูลค่าแต่ละประเภท โดยอาจแยก

ตามหลักนิติเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม แล้วจึงใช้วิธีการที่เหมาะสมกับการประเมินมูลค่าความเสียหายแต่ละประเทศ ซึ่งไม่สามารถระบุไว้แน่นอนว่าวิธีการใดเหมาะสมกับสถานการณ์ใด เนื่องจากไม่มีวิธีการใดที่สมบูรณ์แบบใช้ได้กับทุกกรณีดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้น หากวิธีการที่คู่ความนำเสนอเป็นวิธีการที่สามารถพิสูจน์ได้น่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับจากนักวิชาการแล้ว ก็น่าจะนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ โดยศาลควรมีบทบาทในการตรวจสอบ พิสูจน์ และชี้แนะนักวิชาการกำหนดมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ปาริชาติ มั่นสกุล, 2561)

อภิปรายผล

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหาย เพื่อให้ผู้กระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐ ตามมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มิได้มีการบัญญัติหรือกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายเป็นการเฉพาะ ซึ่งในทางปฏิบัติหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำหลักการทางเศรษฐศาสตร์มาปรับใช้ในการประเมินมูลค่าความเสียหาย เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหาย ซึ่งเกิดต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้ศึกษาจึงได้เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายไทยและต่างประเทศ ในการประเมินมูลค่าความเสียหายดังกล่าวเพื่อหาแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

การประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า กฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศสหรัฐอเมริกา (The Comprehensive Environmental Response, Compensation and Liability Act : CERCLA) “กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบ การชดเชยและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างครอบคลุม” เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าความเสียหายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกฎหมายดังกล่าว มีขอบเขตการบังคับใช้ที่ค่อนข้างกว้างกว่ากฎหมายสิ่งแวดล้อมทุกฉบับของสหรัฐอเมริกา โดยได้มีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐเข้าไปจัดการกับปัญหาภาวะการณ์ปนเปื้อนสารอันตราย สารพิษ หรือของเสียใด ๆ ที่ก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ โดยสหรัฐอเมริกานั้น มีการกำหนดหลักการประเมินมูลค่าความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย 2 ประการ คือ (1) หลักการประเมินมูลค่าโดยคิดคำนวณจากต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ต้องสูญเสียไปในการฟื้นฟูสภาพความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติ (Restoration Costs)

และ (2) หลักการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของทรัพยากรธรรมชาติส่วนที่ไม่ได้เกิดจากการใช้ (Non-use Value) ด้วยเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่เรียกว่า “Contingent Valuation Method : CVM” (รัศมีฉันทน์ แฉ้วพลวง, 2561) ซึ่งมีความสอดคล้องกับการป้องกันสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น ผู้ฟ้องคดีจะต้องระบุความประสงค์ 2 กรณี ดังนี้ (1) ค่าชดเชยค่าเสียหาย กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศญี่ปุ่น สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วและค่าเสียหายในอนาคตได้ ซึ่งการแบ่งแยกว่าความเสียหายส่วนใดเป็นความเสียหายอดีตและในอนาคต ศาลประเทศญี่ปุ่นจะถือเอาวันที่พิจารณาวันสุดท้ายเป็นจุดแบ่งความเสียหายในอดีตและความเสียหายในอนาคต เนื่องจากในวันพิจารณาวันสุดท้ายคู่ความยังสามารถแสดงความเสียหายที่เกิดขึ้นมาแล้วทั้งหมดได้ และในศาลสูงก็มีการแบ่งแยกค่าเสียหายในอดีตและในอนาคตด้วย โดยค่าเสียหายในอนาคตของศาลชั้นต้น ก็จะกลายเป็นค่าเสียหายในอดีต จนถึงวันที่ศาลสูงพิจารณาแล้วเสร็จ เพราะศาลสูงยังสามารถพิจารณาข้อเท็จจริงได้ ศาลสูงสุดก็จะถือการแบ่งแยกตามศาลสูง (2) ค่าขอให้ระงับการกระทำคดีที่ฟ้องขอให้ระงับการกระทำมีผลลัพธ์ 2 อย่าง คือ 1) ผลลัพธ์ที่ส่งผลกระทบต่อปัจเจกบุคคลอื่นและท้องถิ่น 2) ผลลัพธ์ที่มีผลกระทบต่อด้านเวลา คือ มีผลไปยังอนาคตด้วย เพื่อให้ลูกหลานในอนาคตได้รับสิ่งดี ๆ ของสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การฟ้องขอให้ระงับการกระทำจะต้องมีการจำกัดคำขอคำฟ้องที่ไม่มีข้อจำกัดคำขอ คำร้องหรือประเด็นข้อพิพาทจะเป็นคำฟ้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย คำฟ้องจึงต้องอยู่ในข้อจำกัด มิฉะนั้น ศาลจะยกฟ้องสรุปคือคำขอบังคับจะต้องชัดเจน มิฉะนั้น ศาลจะยกฟ้อง ซึ่งเงื่อนไขนี้ไม่มีบัญญัติไว้ในกฎหมาย แต่เป็นเงื่อนไขที่ศาลนำเข้าเอง (สุพรรณ ห่อแหวน, 2561)

เมื่อนำมาพิจารณากับกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศออสเตรเลียแล้วนั้น จะเห็นได้ว่ามุ่งเน้นในการประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ผู้ทำลายเมด กล่าวคือ การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศออสเตรเลีย หลายรัฐมีการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษขึ้นเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ เช่น รัฐนิวเซาท์เวลส์ และรัฐออสเตรเลียใต้ การประเมินค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศออสเตรเลียจะนำข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาใช้ โดยการประเมินจำนวนค่าเสียหายชนิดนี้ มุ่งความสนใจไปที่ผู้กระทำละเมิดหรือคู่กรณีที่มีได้เป็นฝ่ายผิดและพฤติกรรมในการกระทำละเมิดเป็นสำคัญ ซึ่งประเทศออสเตรเลียจะตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยไม่คำนึงให้จำนวนค่าเสียหายที่เหมาะสมกับจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ปัจจัยที่นำมาใช้พิจารณาค่าเสียหายเชิงลงโทษ มีดังต่อไปนี้ (1) ธรรมชาติของความประพฤติดำเลย (2) ความเสียหายที่จำเลยเป็นต้นเหตุ ซึ่งแสดงให้เห็นพฤติกรรมอันชั่วร้ายของจำเลย (3) การป้องกันจะมีประสิทธิผลต่อจำเลยหรือต่อผู้อื่นหรือไม่ (4) ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำละเมิด (5) โจทก์เป็นต้นเหตุจากการกระทำละเมิดของจำเลยหรือไม่ (6) ความสามารถต่อความ

รับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษ หรือถ้าจำเลยต้องรับภาระหนักจากความรับผิดชอบนั้น จะสามารถลดจำนวนลงหรือตัดค่าเสียหายเชิงลงโทษออกไปได้หรือไม่ (7) จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่จะตกเป็นของโจทก์ (ชวลกันต์ เกราะแก้ว, 2552)

ส่วนกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศเยอรมนี พระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Liability Act : Umwelthaftungsgesetz) มีลักษณะเป็นกฎหมายกลาง กล่าวถึงความรับผิดชอบในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ต้องเป็นความรับผิดชอบโดยแท้และมีรายชื่อประเภทของสถานประกอบการแนบท้ายพระราชบัญญัติ หากก่อให้เกิดความเสียหาย สถานประกอบการนั้น มีความรับผิดชอบที่โดยโจทก์ไม่ต้องมีการพิสูจน์ใด ๆ นอกจากนี้ มีประเด็นการตีความกฎหมายที่เป็นข้อสำคัญที่ควรกล่าวถึงคือ ในประเทศเยอรมนีหากผู้ประกอบการปฏิบัติตามเงื่อนไขในการขออนุญาตและดำเนินการตามเงื่อนไขในใบอนุญาตถูกต้องครบถ้วนแล้ว แม้ต่อมาจะเกิดมลพิษจากการประกอบกิจการนั้น ผู้ประกอบการก็ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่เปรียบเทียบกับประเทศไทย ซึ่งมีความเห็นว่าการปฏิบัติตามเงื่อนไขในการขออนุญาตและเงื่อนไขในการประกอบการ เป็นคนละเรื่องกับความรับผิดชอบหากเกิดมลพิษ (แก้ว เวศุไร และคณะ, 2561)

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ประโยชน์กับมนุษย์สังคมและสังคมมนุษย์ ในหลายรูปแบบ ดังนั้น ในการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมจึงต้องคำนึงถึงประเภทของคุณประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ทำการประเมิน รวมถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณที่เกิดการปนเปื้อน สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ อันเนื่องมาจากการปนเปื้อนของมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ย่อมส่งผลไปถึงทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งที่มีการใช้และไม่ได้ใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน เช่น แหล่งน้ำใต้ดิน ทรัพยากรดิน แร่ธาตุต่าง ๆ ทรัพยากรป่าไม้และต้นไม้ เป็นต้น โดยในการประเมินความเสียหายที่เกิดขึ้น สามารถประเมินออกมาในเชิงของมูลค่าความเสียหายได้โดยตรงและโดยอ้อม มูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1) Use Value คือ มูลค่าจากการที่สิ่งแวดล้อมให้ประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมกับมนุษย์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) Direct Use Value คือ มูลค่าจากการที่มนุษย์ได้รับประโยชน์โดยตรงจากสิ่งแวดล้อมเนื่องจากอยู่ในฐานะเป็นผู้บริโภค

(2) Indirect Use Value คือ มูลค่าจากการที่สิ่งแวดล้อมทำหน้าที่เป็นปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่งและให้ประโยชน์ต่อมนุษย์โดยผ่านกระบวนการผลิต

2) Non-Use Value คือ มูลค่าจากการที่สิ่งแวดล้อมให้ประโยชน์กับมนุษย์ในรูปแบบของความรู้สึก หรือการสร้างความรู้สึกที่ดีเมื่อทราบว่าสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติยังอยู่ในสภาพที่ดี โดยที่มนุษย์หรือประชาชนไม่ได้รับประโยชน์จากการใช้สิ่งแวดล้อมนั้นเลย ไม่ว่าจะทางตรง (Direct Use) หรือทางอ้อม (Indirect Use) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) Existence Value คือ มูลค่าจากการที่มนุษย์ได้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมเมื่อทราบว่าสิ่งแวดล้อมยังอยู่ในสภาพที่ดี เช่น การอนุรักษ์เต่าทะเล ช้าง หรือสัตว์สงวนอื่น ๆ เป็นต้น

(2) Bequest Value คือ มูลค่าจากการที่มนุษย์ได้ประโยชน์เมื่อทราบว่าสิ่งแวดล้อมยังอยู่ในสภาพที่ดี เพราะลูกหลานหรือประชาชนรุ่นหลังจะสามารถใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต

3) Option Value คือ มูลค่าจากการที่ประชาชนไม่ได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะในรูปแบบใด แต่คาดว่าจะหรืออาจจะมีโอกาสใช้ประโยชน์ในอนาคต ดังนั้น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือการไม่ทำให้เกิดความเสียหายกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ย่อมสร้างความรู้สึกที่ดีให้กับมนุษย์ เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้เขาสามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในอนาคตได้ ตัวอย่างเช่น การนำเอาพื้นที่ฟื้นฟูไปเป็นสวนสาธารณะ ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ทางด้านสุขภาพและความสุขทางใจ แต่ไม่สามารถประเมินค่าความสุนทรีย์ได้ หรือในกรณีของดอกกล้วยไม้ที่ช่วยทำให้เกิดความสุนทรีย์ แต่มีมูลค่าไม่มากเมื่อเทียบกับการนำกล้วยไม้ไปสกัดเป็นน้ำหอม ซึ่งจะทำให้มูลค่าของกล้วยไม้สูงขึ้น แต่ทำให้สูญเสียความสุนทรีย์ไป (กรมควบคุมมลพิษ, 2563)

จากการการศึกษาการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า มีผู้ศึกษาที่น่าสนใจ เช่น ณรงค์ชัย ชลภาพ ได้มีการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ทำให้ทราบถึงมูลค่าของทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบไปด้วยมูลค่าที่เกิดจากการใช้ประโยชน์โดยตรงและโดยอ้อม และมูลค่าที่เกิดจากการไม่ได้ใช้ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ได้ประยุกต์ใช้ความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ที่เหมาะสมสำหรับการประเมินมูลค่าของทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ และสามารถประเมินมูลค่าทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม เป็นมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ได้ อันเป็นประโยชน์ยิ่งสำหรับนำมาใช้เป็นข้อมูลหรือแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ ให้สามารถดำรงประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติได้ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (ณรงค์ชัย ชลภาพ, 2559)

ในขณะที่สุพัฒน์ นน่อหวาน ได้ศึกษาการกำหนดค่าเสียหายตามมูลค่าของทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า : ศึกษากรณีพื้นที่ในเขตศาลจังหวัดเชียงคำ พบว่า พื้นที่ป่าไม้ในเขตพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เป็นพื้นที่ป่าที่สมบูรณ์ คือ มีพื้นที่ที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตอุทยานแห่งชาติ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าเพิ่มมากขึ้น จะทำให้สภาพป่าระบบนิเวศต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป การประเมินการกำหนดค่าเสียหาย นอกจากผู้พิพากษาจะตรวจสอบข้อมูลหรือพยานหลักฐานต่าง ๆ ดังกล่าวมา ศาลจังหวัดเชียงใหม่เมื่อดูตามสภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน ความชื้นสัมพัทธ์ รวมทั้งการซื้อขายสิทธิทำกินในท้องที่อำเภอเชียงคำซึ่งไม่สูงนัก และการคิดแบบจำลองของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ซึ่งอ้างตัวผันแปรเป็นดินสูญหาย น้ำสูญหาย อุณหภูมิเพิ่มขึ้น แต่ดูตามสถิติดังกล่าวมา ไม่เป็นไปตามข้อสันนิษฐานดังกล่าว แต่พื้นที่มีความสมบูรณ์ตั้งแต่ต้น สภาพป่าส่วนมากเป็นป่าเบญจพรรณ ซึ่งมีไม้มีค่าจำนวนมาก เมื่อมีการบุกรุกจะทำให้สภาพเปลี่ยนแปลงได้ง่าย จึงควรกำหนดค่าเสียหายให้มากขึ้นกว่าปกติทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อให้จำเลยหรือประชาชนเกิดความเกรงกลัว แต่ก็ไม่ใช้ค่าเสียหายที่โจทก์ขอตามที่ประเมินได้ จากแบบจำลอง เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้ตรวจสอบมา น่าจะลดค่าเสียหายตามที่โจทก์ขอลงหนึ่งในสาม อย่างไรก็ตาม การกำหนดค่าเสียหาย หรือการประเมินค่าเสียหายคดีสิ่งแวดล้อมที่จะต้องตรงกับความเป็นจริง เป็นการยากมาก ซึ่งไม่มีประเทศใดที่จะกำหนดค่าเสียหายได้ตรงกับความเป็นจริงได้ แต่วิธีที่จะให้ได้ผลต่อการปราบปราม การกระทำความผิด หรือเป็นที่ยอมรับของจำเลยหรือประชาชนทั่วไป คือ ศาลต้องพิพากษาให้ผู้กระทำความผิดหรือจำเลย ทำการเยียวยาส่วนที่กระทำความผิด โดยให้ปรับสภาพพื้นที่ป่าให้มีสภาพดังเดิม แต่ทั้งนี้ ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายให้อำนาจศาลกระทำการดังกล่าวได้ เนื่องจากโจทก์ฟ้องเป็นคดีส่วนตัว เพื่อให้การวินิจฉัยตรงกับความเป็นจริง เป็นที่ยอมรับของจำเลยหรือประชาชนทั่วไป กฎหมายต้องให้ศาลมีการเพิ่มเติมหรือแก้ไขคำพิพากษา ให้ศาลกำหนดวิธีการให้จำเลยชดเชยค่าเสียหาย โดยวิธีกำหนดเงื่อนไขไว้ในคำพิพากษาได้ เมื่อจำเลยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดให้ดำเนินการจนเป็นที่พอใจ ศาลอาจมีการเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อคดีสิ่งแวดล้อมมากกว่าจะให้จำเลยชำระเป็นตัวเงินจริง ๆ (สุพรรณ หน่อแหวน, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาอิสระปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป ในการกำหนดค่าเสียหาย เพื่อให้ผู้กระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐ ตามมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 จะเห็นว่า หากมีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือเครื่องมือในการประเมินมูลค่าความเสียหายที่ชัดเจน เป็นการเฉพาะ จะส่งผลให้การกำหนดมูลค่าความเสียหายอันเกิดจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในประเทศไทยที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป มีประสิทธิภาพ และสามารถยับยั้งผู้กระทำการ อันเป็นการทำลาย หรือทำให้สูญหาย หรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐได้ โดยการนำ กฎหมายว่าด้วยความรับผิด การชดเชยและความรับผิดชอบทางสิ่งแวดล้อมอย่างครอบคลุมของ ประเทศสหรัฐอเมริกา (The Comprehensive Environmental Response, Compensation and Liability Act : CERCLA) มาใช้ประกอบในการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว คือ (1) หลักการประเมิน มูลค่าโดยคิดคำนวณจากต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ต้องสูญเสียไป ในการฟื้นฟูสภาพความเสียหายของ ทรัพยากรธรรมชาติ (Restoration Costs) และ (2) หลักการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของ ทรัพยากรธรรมชาติส่วนที่ไม่ได้เกิดจากการใช้ (Non-use Value) ด้วยเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ ที่เรียกว่า “Contingent Valuation Method : CVM” ซึ่งจะทำให้การพิจารณาตัดสินสิ่งแวดล้อมของ ประเทศไทยเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือ เสียหายไป เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป ตามมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ที่ได้กล่าวข้างต้น นั้น มิได้มีการบัญญัติว่าจะต้องใช้เครื่องมือหรือวิธีการประเมินมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติ ที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไป หรือมีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ศาลต้องใช้เพื่อกำหนดค่าเสียหาย ดังกล่าวแต่อย่างใด จึงทำให้การกำหนดค่าเสียหายอันเกิดจากทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายไป ไม่สอดคล้องและสมเหตุสมผลกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และไม่สามารถแก้ไขปัญหาหรือยับยั้งมิให้ ผู้ก่อมลพิษกระทำการอันฝ่าฝืนกฎหมายได้

ข้อเสนอแนะ

จากสภาพปัญหาที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ควรบัญญัติให้อำนาจหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลรักษาคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ออกระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์หรือเครื่องมือในการประเมินมูลค่าความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะ ให้มีความเป็นสากลและมีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับแก่คู่ความทุกฝ่าย รวมทั้งมีความเหมาะสมกับความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน
2. ควรบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์ของพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีสิ่งแวดล้อมที่สามารถนำมา พิจารณาซึ่งน้ำหนักและรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ เพื่อให้การใช้ดุลพินิจของศาลในการรับฟัง พยานหลักฐานในการกำหนดค่าเสียหายทางสิ่งแวดล้อมมีความชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ทั้งนี้ ควรมีการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อลดขั้นตอนในการพิจารณาผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม

3. ควรกำหนดหลักเกณฑ์การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายทางสิ่งแวดล้อม และความเสียหายอันเกิดแก่ชีวิต ร่างกาย สุขภาพอนามัยของมนุษย์ แยกต่างหากจากคดีละเมิดทั่วไป

ในการนี้ ความรับผิดชอบทางแพ่ง ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เห็นควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจอันเกิดจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). คู่มือการประเมินความเสียหายต่อมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากการปนเปื้อนของมลพิษในดินหรือน้ำใต้ดิน. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- แก้ว เวศอุไร และคณะ. (2561). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศเยอรมนี : ประวัติศาสตร์การพัฒนาและแนวทางปฏิบัติในปัจจุบันที่เกี่ยวข้อง. ใน รายงานโครงการฝึกอบรมสำหรับข้าราชการตุลาการหลักสูตร “กฎหมายเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อม”. สำนักงานการต่างประเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ชวัลกานต์ เกราะแก้ว. (2552). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ณรงค์ชัย ชลภาพ. (2559). การประเมินมูลค่าทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : คณะทำงานการจัดการองค์ความรู้ สำนักนวัตกรรมไม้เศรษฐกิจ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้.
- ปาริชาติ มั่นสกุล. (2561). “นิติเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม : กรณีการกำหนดค่าเสียหายที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม”. *จุลสารศาลฎีกา*, 5(1), 14–15.
- รัชมีธัญญ์ แฝ้วพลวง. (2561). ปัญหาการกำหนดค่าเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม ศึกษาเฉพาะกรณีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ.2535 ตามมาตรา 96 และมาตรา 97. ใน *การศึกษานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุพรรณ หน่อแหวน. (2561). การกำหนดค่าเสียหายตามมูลค่าของทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า : ศึกษากรณีพื้นที่ในเขตศาลจังหวัดเชียงใหม่. การอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล” รุ่นที่ 17 วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรมสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมสำนักงานศาลยุติธรรม.

สุภา สมสวัสดิ์วิบูลย์. (2561). ปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการได้รับการเยียวยาความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย. การอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล” รุ่นที่ 17 วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรมสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมสำนักงานศาลยุติธรรม.

อรพรรณ ณ บางช้าง และคณะ. (2554). โครงการการเรียกค่าเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง. ใน รายงานวิจัย. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง.